

Володимир Білецький¹
Д.т.н., професор
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

**ЦИКЛ ПРАЦЬ «ГІРНИЧА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»
ЯК ТЕРМІНОЛОГІЧНА БАЗА ДЛЯ ГІРНИЧОЇ ТА
ГЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Всеукраїнський термінологічний семінар для викладачів закладів вищої освіти
"Термінологія у навчальному процесі"
4 жовтня 2019 року, ДНТБ України

Вступ. Стан термінологічної справи будь-якої держави значною мірою відображає рівень її освіти, науки й культури. Саме тому кожна держава дбає про стан фахової мови, відображеної в освітніх і галузевих стандартах, причому стандартизація термінології вважається важливим чинником утвердження державності країни.

Вже в перші роки становлення України як незалежної держави за наказами Міністерства освіти і Держстандарту на базі НУ «Львівська політехніка» був створений «Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології», який зробив багато корисного для розвитку й розповсюдження української фахової термінології, проте гірничий напрямок не отримав необхідного забезпечення. Окремі роботи вели вчені Національного гірничого університету, Івано-Франківського університету нафти і газу, Донецького національного технічного університету, Криворізького національного університету та ін., однак ці праці не набули системного характеру й значного поширення, значна частина фахівців і студентів, особливо на сході країни, зберігала орієнтацію на російську термінологічну базу й навчальну літературу.

Модернізація змісту гірничої освіти потребує сучасної термінологічної системи та оновленої інформаційної бази енциклопедичного рівня, яка охоплює широкий реєстр понять і термінів, що відображають гірництво й геологію як цілісний феномен, що розвивається.

Здобутки науки й техніки повинні постійно та своєчасно входити в освітній простір, забезпечуючи «кругове навчання» (дослівний переклад терміну «енциклопедія»), тобто – системний широкий погляд на пов'язані галузі діяльності. Особливо це актуально для гірництва, де «коло наук» відрізняється надзвичайно великим розмаїттям і потребує акумуляції сучасних знань і досягнень.

Виклад основного матеріалу доповіді.

¹ Разом з Редакційною колегією проекту «Гірнична енциклопедія»

У період 2001-2013 роки в Україні спершу ініціативно а потім за Програмою соціально значущих видань Державного комітету телебачення і радіомовлення України виконувався проект «Гірнича енциклопедія».

Мета Циклу праць «Гірнича енциклопедія» полягає в створенні термінологічної бази даних та енциклопедичної систематизації сучасних знань у природничих науках про Землю та прикладних гірничих науках, що повинно забезпечити підвищення якості гірничої освіти та перехід освітніх процесів вищої школи (зокрема, викладання гірничо-геологічних дисциплін і створення відповідної навчальної літератури) від російської до української понятійно-термінологічної системи.

Серед завдань Циклу праць зазначимо наступні:

1. сприяння оновленню змісту гірничої й геологічної освіти та підвищенню якості навчальної й методичної літератури шляхом створення й застосування найбільш повної й сучасної енциклопедичної інформаційної системи;
2. гуманітаризація гірничотехнічної освіти й сприяння єдності інженерних і гуманітарних знань завдяки насиченню Циклу праць численними матеріалами з історії гірництва й геологічної науки, геологічного та гірничого законодавства, охорони праці й охорони геологічного доквілля під час експлуатації надр;
3. покращення доступу до іноземних освітніх і наукових джерел, розвиток понятійної комунікації між науковцями різних країн, уможливлення міжнародної уніфікації освітніх і наукових процесів у природничих і гірничотехнічних галузях шляхом адаптації створеної термінологічної бази даних до англійських, німецьких і російських аналогів (наведення відповідників до кожного українського терміну);
4. відродження української фахової мови в галузі гірництва та геології завдяки використанню питомо українських понять і термінів, врахуванню змін в реаліях мовної практики й науки в Україні.

Стисла характеристика роботи. Цикл «Гірнича енциклопедія» – комплексна, міждисциплінарна праця, що систематизує знання у природничих науках про Землю, зокрема, геології, мінералогії, петрографії, гідрогеології, геохімії, геофізики, географії, екології; прикладних технічних науках з видобування та первинної переробки твердих, рідинних і газоподібних корисних копалин, шахтного та підземного будівництва, маркшейдерії та геодезії, а також показує сучасний стан та історію гірничо-геологічної науки й освіти в країнах світу. Крім того, у Циклі праць розкрито актуальні питання геологічного та гірничого законодавства, охорони праці й охорони геологічного доквілля при експлуатації надр. «Гірнича енциклопедія» не має вітчизняних аналогів і випереджає за кількістю статей подібні видання слов'янськими мовами.

Цикл праць «Гірнича енциклопедія» включає 6 книг на 3832 сторінках формату А4, обсягом 658 друкованих аркушів, які складають два фундаментальних енциклопедичних видання:

1. *«Гірничий енциклопедичний словник» (ГЕС)*. Донецьк: «Східний видавничий дім», тт. I–III. Том I – 2001, р., 512 с.; том II – 2002 р., 632 с.;

том III – 2004 рік, 752 с. Формат А4. Загалом I–III том містить 1896 сторінок; 281,4 друк. аркушів.

2. «Мала гірнича енциклопедія» (МГЕ). Том I – 2004 р., 640 с.; т. II – 2007 р., 652 с.; т. III – 2013 р., 644 с. – Донецьк: «Донбас» (тт. I і II); «Східний видавничий дім» (т. III). Формат А4. Загалом I–III том містить 1936 сторінок; 371,2 друк. аркушів.

«Гірничий енциклопедичний словник» містить 12700, а «Мала гірнича енциклопедія» – 17 350 термінологічних та номенклатурних одиниць (частина яких введена у мовний обіг вперше). Статті складаються зі слова–заголовка, після якого наводяться відповідники російською, англійською та німецькою мовами. Статті в стислій, зручній для користування формі вміщують найсучаснішу наукову й науково-технічну інформацію, висвітлюють різні аспекти геологічних наук, розвідки, видобування та первинної переробки корисних копалин, знайомлять з методами наукового пошуку й інженерного проектування, популяризують світові й українські досягнення в зазначених галузях. Цикл включає понад 1,5 тис. ілюстрацій (рисуноків, схем, фотографій), чим суттєво покращує розуміння й засвоєння матеріалу.

ГЕС і МГЕ об'єднані в спільний цикл праць «Гірнична енциклопедія», оскільки ГЕС (т. 1, 2) закладає основи термінологічної бази (стислі визначення, дефініції), що була значно збільшена й розвинена в енциклопедичні статті в МГЕ. Крім того, т. 3 ГЕС містить додаткові матеріали енциклопедичного характеру про країни, басейни, родовища, гірничі підприємства, компанії, інститути, університети, наглядові та громадські гірничі організації, які не потрапили до МГЕ. Таким чином обидва видання взаємопов'язані й доповнюють одне одного.

Під час роботи автори дотримувалися інтегральних принципів термінотворення, коли проблема номінування того чи іншого поняття вирішувалася індивідуально – з використанням потенціалу української мови або шляхом інтерпретації вже готового терміна з іншої мови, звідки поняття запозичалося і вводилося в національну терміносистему (через транскрибування, прямий переклад, калькування). При цьому також враховувалися традиції використання гірничих термінів в Україні, їх походження, а також ареал розповсюдження гірничих термінів-синонімів в Україні та світі.

Організації та автори. Авторський і редакційний колектив – це понад 100 провідних науковців і практиків у галузі гірництва з більше ніж 30 університетів, науково-дослідних інститутів, наукових спілок і організацій України, Польщі та ін.. країн.

У написанні статей Енциклопедії брали участь, зокрема, фахівці Національного гірничого університету (нині «Дніпровська політехніка»), Донецького національного технічного університету, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Інституту «УкрНДІвуглезбагачення», Українського державного інституту мінеральних ресурсів, Інституту фізико-органічної хімії та вуглехімії НАН України, Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення НАН

України, Макіївського науково-дослідного інституту з безпеки робіт в гірничій промисловості (МакНДІ), Донбаського гірничометалургійного інституту, Криворізького технічного університету, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, наукових спілок та організацій — Академії гірничих наук України, Наукового Товариства ім. Шевченка, Української нафтогазової академії, Українського мінералогічного товариства, інших наукових установ та організацій. Всі учасники і автори зазначені на перших сторінках видання.

Методичну та інформаційну допомогу при підготовці видання надавало ряд відомих вчених та інституцій, зокрема, М.Ілляшов (д.т.н., професор, ЗАТ «Донецьксталь»), В.Кочетов (генеральний директор “Донецьквуглезбагачення”), В.Щербачук (Маневицький торфозавод ДП «Волиньторф»), проф. Я.Шенк (Jan Schenk, Техн. ун-т в Остраві, Вища школа Банська, Чехія), д.т.н., проф. В.В.Кармазин (Московський державний гірничий ун-т, РФ), PhD T.D. Wheelock (США), PhD Юзеф Дубінський (Директор Головного гірничого інституту, Польща), Ph.D Єжи Кіцкі (Польська Академія наук) та ін..

Похідні (дочірні проекти). «Гірнична енциклопедія» – піонерська робота, яка передбачає підготовку і видання ряду *похідних видань (дочірні проекти)*, які знаходяться у взаємодії з основним проектом «Малої гірничої енциклопедії» й розвивають окремі напрямки гірничо-геологічних знань і технологій.

Авторським колективом ГЕС і МГЕ станом на 01.10.2019 р. підготовлено та видано з використанням опрацьованої термінологічної бази ГЕС та МГЕ понад 100 підручників та навчальних посібників (зокрема, з грифом МОН України), словників-довідників, монографій. До цього процесу залучені десятки нових фахових авторів – докторів і кандидатів технічних, геологічних, геолого-мінералогічних наук університетів країни, що суттєво розширює ареал застосування створеної термінологічної системи в гірництві і науках про Землю в навчальному процесі.

Окремі базові підручники й навчальні посібники з грифом МОН України, створені із застосуванням термінологічної бази ГЕС та МГЕ:

1. Основи хімії і фізики горючих копалин: підручн. / [Саранчук В.І., Ілляшов М.О., Ошовський В.В., Білецький В.С.] – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – 640 с.
2. Технологія підземної розробки пластових родовищ корисних копалин: підручн. / [Бондаренко В.І., Кузьменко О.М., Грядущий Ю.Б. та ін.] – Д.: НГУ, 2009. – 327 с.
3. Гайко Г.І. Історія гірництва: підручн. / Г.І. Гайко, В.С. Білецький. – Київ-Алчевськ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», видавництво «ЛАДО» ДонДТУ, 2013. – 542 с.
4. Організація та планування очисних і підготовчих робіт: підручн. / [Бондаренко В.І., Ілляшов М.О., Руденко М.К., Саллі С.В.]. – Д.: ЛізуновПрес, 2012. – 334 с.
5. Смирнов В.О. Проектування збагачувальних фабрик: навч. посібн. / В.О. Смирнов, В.С. Білецький. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – 296 с.
6. Білецький В.С. Технологія збагачення корисних копалин: навч. посібн. / В.О. Смирнов, В.С. Білецький. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2004. – 272 с. (друге видання – 2009 р.).
7. Суярко В.Г. Гідрогеохімія (геохімія підземних вод): навч. посібн. / В.Г. Суярко, К.О. Безрук. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – 112 с.

8. Суярко В.Г. Загальна та нафтогазова геологія: навч. посібн. / В.Г. Суярко, О.О. Сердюкова, В.В. Сухов. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – 212 с.

З грифом університетів:

1. Самилін В., Білецький В. Спеціальні методи збагачення корисних копалин (курс лекцій). — Донецьк: Східний видавничий дім, 2003. — 116 с.
2. Смирнов В. О., Білецький В. С. Фізичні та хімічні основи виробництва. Навчальний посібник. — Донецьк: Східний видавничий дім, — 2005. — 148 с.
3. Смирнов В. О., Білецький В. С. Гравітаційні процеси збагачення корисних копалин. Навчальний посібник. — Донецьк: Східний видавничий дім, — 2005. — 300 с.
4. Білецький В. С., Смирнов В. О. Переробка і якість корисних копалин (курс лекцій). — Донецьк: Східний видавничий дім, 2005. — 324 с.
5. Папушин Ю. Л., Смирнов В. О., Білецький В. С. Дослідження корисних копалин на збагачуваність (навчальний посібник). Донецьк: Східний видавничий дім, НТШ-Донецьк — 2006. — 344 с.
6. Смирнов В. О., Білецький В. С. Флотаційні методи збагачення корисних копалин. Донецьк: Східний видавничий дім, НТШ-Донецьк — 2010. — 496 стор.[15]
7. Сергєєв П. В., Білецький В. С. Селективна флокуляція вугільних шламів органічними реагентами. (монографія). — Донецьк: Східний видавничий дім, Донецьке відділення НТШ, «Редакція гірничої енциклопедії», 2010. — 240 с.[недоступне посилання з червень 2019]
8. Смирнов В. О., Сергєєв П. В., Білецький В. С. Технологія збагачення вугілля. Навчальний посібник. — Донецьк: Східний видавничий дім, — 2011. — 476 с.
9. Смирнов В. О., Білецький В. С. Підготовчі процеси збагачення корисних копалин. [навчальний посібник]. — Донецьк: Східний видавничий дім, Донецьке відділення НТШ, 2012. — 284 с.
10. Смирнов В. О., Білецький В. С., Шолда Р. О. Переробка корисних копалин (монографія). Донецьк: Східний видавничий дім. 2013. 600 с.
11. Проектування бурового і нафтогазопромислового обладнання / [Білецький В. С., Вітрик В. Г., Матвієнко А. М., Орловський В. М., Савик В. М., Рой М. М., Молчанов П. О., Дорохов М. А., Сизоненко А. В., Проскурня М. І., Дегтярьов В. Л., Шумейко О. Ю., Кулакова С. Ю., Ткаченко М. В.] — Полтава: ПолтНТУ, 2015. — 192. ISBN 978-966-616-135-5
12. Відкриті гірничі роботи [Текст] : підруч. для студентів ВНЗ / А. Ю. Дриженко ; Держ. ВНЗ "Нац. гірн. ун-т". - 2-ге вид. - Дніпропетровськ : НГУ, 2014. - 589 с.
13. Білецький В. С. Основи нафтогазової справи / В. С. Білецький, В. М. Орловський, В. І. Дмитренко, А. М. Похилко. — Полтава: ПолтНТУ, Київ: ФОП Халіков Р. Х., 2017. — 312 с. *Видання друге:* Білецький В. С. Основи нафтогазової справи / В. С. Білецький, В. М. Орловський, В. І. Дмитренко, А. М. Похилко, Львів: Новий Світ-2000, 2018. — 312 с.
14. Білецький В. С., Орловський В. М., Вітрик В. Г. Основи нафтогазової інженерії: Підручник. — Харків: НТУ «ХПІ», Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Київ: ФОП Халіков Р. Х., 2018. 416 с. *Видання друге:* Білецький В. С. Основи нафтогазової інженерії [Текст]: підручник для студентів вищих навчальних закладів. / Білецький В. С., Орловський В. М., Вітрик В. Г. — Львів: «Новий Світ- 2000», 2019—416 с.
15. Білецький В. С., Олійник Т. А., Смирнов В. О., Скляр Л. В. Техніка та технологія збагачення корисних копалин. Частина І. Підготовчі процеси. — Кривий Ріг: Криворізький національний університет. 2019. — 202 с.
16. Білецький В. С., Олійник Т. А., Смирнов В. О., Скляр Л. В. Техніка та технологія збагачення корисних копалин. Частина ІІ. Основні процеси. — Кривий Ріг: Криворізький національний університет. 2019. — 212 с.

17. Білецький В. С., Олійник Т. А., Смирнов В. О., Скляр Л. В. Техніка та технологія збагачення корисних копалин. Частина III. Заключні процеси. — Кривий Ріг: Криворізький національний університет. 2019. — 230 с.
18. Білецький В. С., Фик М. І. Основи транспорту природних вуглеводнів / За ред. І. М. Фика. Харків: НТУ ХПІ, 2019. 274 с.

Окремі монографії створені із застосуванням термінологічної бази ГЕС та МГЕ:

- Світлий Ю. Г., Білецький В. С. Гідравлічний транспорт (монографія). — Донецьк: Східний видавничий дім, Донецьке відділення НТШ, «Редакція гірничої енциклопедії», 2009. — 436 с.
- Білецький В.С. Моделювання процесів збагачення корисних копалин: монографія / В.С. Білецький, В.О. Смирнов. — Донецьк: Східний видавничий дім, 2013. — 304 с.
- Суярко В.Г. Структурно-геохімічні критерії прогнозування скупчень вуглеводнів / Суярко В.Г., Загнітко В.М., Лисиченко Г.В. — К.: Вид-во НАН України, 2010. — 84 с.
- Сергеев П.В. Селективна флокуляція вугільних шламів органічними реагентами: монографія / П.В. Сергеев, В.С. Білецький. — Донецьк: Східний видавничий дім, Донецьке відділення Наукового товариства ім. Т. Шевченка, «Редакція гірничої енциклопедії», 2010. — 240 с.
- Білецький В.С. Хронологія гірництва в країнах світу / В.С. Білецький, Г.І. Гайко. — Донецьк: Донецьке відділення Наукового товариства ім. Т. Шевченка, «Редакція гірничої енциклопедії», 2006. — 224 с.
- Гайко Г. Гірництво й підземні споруди в Україні та Польщі (нариси з історії): монографія / [Гайко Г., Білецький В., Мікось Т., Хмура Я.]. — Донецьк: Донецьке відділення Наукового товариства ім. Т. Шевченка, «Редакція гірничої енциклопедії», 2009. — 296 с.
- Безрук К.О. Геохімія ртуті у підземних водах геологічних структур Донецької складчастої споруди / Безрук К.О., Лисиченко Г.В., Суярко В.Г. — К.: Вид-во НАН України, 2013. — 130 с.
- Сокур М. І., Білецький В. С. та ін. Підготовка корисних копалин до збагачення: монографія / Сокур М. І., Білецький В. С., Єгурнов О. І., Воробйов О. М., Смирнов В. О., Божик Д. П. — Кременчук: Кременчуцький національний ун-т ім. М.Остроградського, Академія гірничих наук України. ПП Щербатих О. В., 2017. — 392 с.

Окремі словники створені із застосуванням термінологічної бази ГЕС та МГЕ:

- **Словник-довідник з нафти і газу** / В.С. Бойко, Р.В. Бойко // Тлумачно-термінологічний словник-довідник з нафти і газу. — К.: Міжнародна економічна фундація. Тт. 1 – 2, 2004 – 2006 рр. 560 + 800 с.
- Російсько-український словник із техногенної безпеки та екології / І. Г. Манець, В.С. Білецький, Ю.П. Яценко. — Донецьк: Донбас, 2004. — 576 с.
- Русско-украинский словарь по горному делу / И.Г. Манец, В.М. Кравченко В.М.; под ред. Б.А. Грядущего. — Донецк: ООО «Юго-Восток, ЛТД». 2006. — 870 с.
- Відкриті гірничі роботи: терміни та їх визначення [Текст] : навч. посіб. для студ. напряму підготов. 6.050301 "Гірництво" / А. Ю. Дриженко, О. О. Шустов ; Нац. гірн. ун-т. - Д. : НГУ, 2010. — 166 с.
- Маценко Г., Білецький В., Шендрік Т. Короткий словник з петрографії вугілля. — Донецьк: Східний видавничий дім, 2011. — 74 с.
- Мінералого-петрографічний словник. Книга перша. Мінералогічний словник / Укл.: Білецький В. С., Суярко В. Г., Іщенко Л. В. — Харків: НТУ «ХПІ», Київ: ФОП Халіков Р. Х. 2018. — 444 с.

Як можна простежити з поданих прикладів підручників, посібників, словників, монографій, які ***створені із застосуванням термінологічної бази***

ГЕС та МГЕ цей процес, який розпочався у 2000-них роках продовжується, розширюється територіально, тематично і в плані нових авторів та університетів.

Наукова новизна й практичне значення. Цикл праць «Гірнична енциклопедія» вперше створює збалансовану україномовну термінологічну систему, що нараховує 17 350 термінологічних та номенклатурних одиниць, адаптованих до англійської, німецької й російської термінологічних баз даних, і є основою для понятійної комунікації у геологічній та гірничій освіті, навчальній, методичній та науковій літературі, а також у періодичних наукових виданнях України й провідних країн світу. Це забезпечує потужний ресурс сприяння розвитку природничих, технічних і гуманітарних наук та істотно впливає на поліпшення підготовки майбутніх спеціалістів у гірничо-геологічних галузях.

Авторами узагальнено й суттєво розвинуто фахову українську мову, зокрема, геологічну, географічну, екологічну, гірничо-технологічну і гірничотехнічну термінологію. Введено низку нових термінів, причому поповнення термінологічної лексики гірників паралельно з освоєнням готових лексем (українських та іншомовних) здійснювалося за допомогою творення нових слів на ґрунті словотвірної системи сучасної української мови. Під час роботи над Циклом «Гірнична енциклопедія» напрацьовано засади творення гірничої терміносистеми, проведено аналіз її витоків і шляхів формування, семантичної диференціації та особливостей функціонування, що сприятиме розвитку мовознавства в галузі термінології, подальшому унормуванню термінології гірництва та геології.

Концепція Циклу праць «Гірнична енциклопедія» враховує сучасні тенденції інтеграції галузей знань, зокрема інженерних і гуманітарних наук, що знайшло відображення у матеріалах, присвячених історії гірництва та геологічних наук, традиціям і культурній спадщині гірників, гірничому законодавству, охороні праці та навколишнього середовища тощо. Крім того, гуманітарний напрямок Циклу праць знайшов втілення у викладанні курсу сучасної української мови у вищих навчальних закладах (зокрема на спеціальних курсах і семінарах). Усе це є фактором гуманітаризації вітчизняної інженерної освіти й наближення її до європейських стандартів.

До виходу «Малої гірничої енциклопедії» фахівці України користувалися російськомовною «Горной энциклопедией», що вийшла в 1984-1991 рр. Українське видання відрізняється не тільки мовою, структурою й значно більшою кількістю статей (майже в 2 рази), а й відображує суттєві зміни, викликані науковими досягненнями і прогресом гірничої техніки й технологій за минулі десятиріччя. Таке якісне оновлення матеріалу робить МГЕ найбільш сучасною системною базою гірничо-геологічних знань серед подібних видань слов'янськими мовами.

Форми використання Циклу праць «Гірнична енциклопедія» в освіті:

Цикл праць «Гірнична енциклопедія» сьогодні активно використовується в кількох освітніх процесах:

1. Безпосередньо як навчальне видання при викладанні кількох десятків дисциплін для бакалаврів, спеціалістів і магістрів гірничих і геологічних спеціальностей.

2. Як базисне універсальне видання для підготовки підручників, посібників, курсів лекцій, навчально-методичної літератури в гірництві та суміжних галузях і науках, зокрема, геології, мінералогії, петрографії, гідрогеології, геохімії, геофізики, географії, екології, видобуванні та первинній переробці твердих, рідких і газоподібних корисних копалин, маркшейдерії та геодезії, шахтному та підземному будівництві, а також історії геологічної й гірничої науки та освіти.

3. Як розгалужена система сучасних знань для підвищення професійної кваліфікації викладачів гірничих, геологічних, екологічних та географічних дисциплін вищих навчальних закладів і як довідник для студентів.

4. Як ключ до англійської, німецької й російської термінологічних баз даних для покращення доступу до іноземних освітніх і наукових джерел, розвитку мобільності студентів і освітян в рамках Болонського процесу, уможливлення міжнародної уніфікації освітніх і наукових процесів у природничих і гірничотехнічних галузях.

Апробація роботи. В Україні «Мала гірнича енциклопедія» знаходиться у вільному доступі на декількох інформаційних Інтернет-порталах, зокрема на престижному experts.in.ua (<http://www.experts.in.ua/baza/doc/download/gorE.pdf>), де вже зафіксовано декілька тисяч звернень. Вона була виставлена також на польському гірничому порталі teberia.pl, який є одним з найбільш авторитетних гірничих сайтів Європейського Союзу. Присутній в репозитаріях університетів України.

Це дозволяє забезпечити інформаційну електронну базу для дистанційного навчання й активно використовувати електронний ресурс в освітніх процесах. **На сторінках українського сектора Вікіпедії виконано освітньо-інформаційний експеримент** – виставлено понад 15 000 статей з циклу праць «Гірнична енциклопедія», що завдяки їх високій науковій якості, доступності, безкоштовності забезпечило з усіх майже 300 мовних розділів Вікіпедії максимальне розкриття саме українською мовою тем: «Гірництво», «Гірнична промисловість країн світу», «Корисні копалини країн світу», «Історія освоєння корисних копалин країн світу», «Геологія і гідрогеологія країн світу» та ін. Таким чином, завдяки імплантації статей «Гірничої енциклопедії» до Вікіпедії значно підвищились можливості дистанційного навчання українського студента-гірника. Відвідуваність цього сектора за даними Вікі-ресурсу «Рейтинг» оціночно становить 0,5-2 млн відвідувачів на місяць (максимум – в зимові місяці).

Крім того, Цикл праць «Гірнична енциклопедія» неодноразово презентувався, обговорювався і отримав схвальну оцінку на багатьох міжнародних конференціях, зокрема на:

XXI Всесвітньому гірничому конгресі (Краків, 2008 р.);

Польській «Школі експлуатації підземній» (Szkoła Eksploatacji Podziemnej) (2005-2011 рр., Краків);

Українській «Школі підземної розробки» (2009-2014 рр., Гаспра, Бердянськ);

Форумі гірників (Національний гірничий університет, Дніпропетровськ, 2013 р.);

VI Міжнародній науково-технічній конференції «Енергетика. Екологія. Людина» (НТУУ «Київський політехнічний інститут», Київ, 2013 р.);

зустрічах зі студентами й викладачами в Національному гірничому університеті (м. Дніпропетровськ),

Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, Донецькому національному технічному університеті, Донбаському державному технічному університеті (м. Алчевськ), Криворізькому національному університеті, Києво-Могилянській академії, Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка, Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу та в інших університетах України (2015-2018 рр.).

Інформація щодо Циклу праць «Гірнична енциклопедія» подана в авторитетних фахових і спеціалізованих виданнях, широко розповсюджена в мережі Інтернет, зокрема у Вікіпедії (українська, німецька, польська, російська й грузинська версії).

«Мала гірнична енциклопедія» випущена на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за *Програмою випуску соціально-значимих видань* накладом 1000 примірників і доведена державним коштом до більшості міських бібліотек України та бібліотек наукових і освітніх закладів, що підкреслює високу державну оцінку даного видавничого проекту.

Таким чином, Цикл праць «Гірнична енциклопедія» суттєво і позитивно впливає на розвиток вітчизняної гірничої та геологічної освіти й утверджує її високий авторитет у світі.

Вперше створена термінологічна база даних у геології та гірництві, що нараховує 17 350 термінологічних та номенклатурних одиниць та адаптована до англійської, німецької й російської термінологічних баз даних.

Цикл праць «Гірнична енциклопедія» широко використовується в освітніх процесах вищої школи України, виконує свою мету й призначення, зокрема, відроджує українську фахову мову в галузі гірництва й геології та забезпечує перехід освітніх процесів до української понятійно-термінологічної системи, сприяє оновленню змісту гірничої й геологічної освіти та підвищенню якості навчальної й методичної літератури, робить внесок у наукове забезпечення процесу інтеграції вітчизняної вищої освіти в європейський та світовий освітній простір.